

Ligeti György „Le Grand Macabre” c. operája ([Az előadás szünetében játszott video](#))

NDR
Elbphilharmonie
Orchester

LIGETI:

Hogy ezt jól eljátszhassuk, rögzítenünk kell az autódudákat. A *Grand Macabre* című opera nyitányának egy részét halljuk, 12 autódudára. A tizenkét fokú zenéhez semmi köze. Azért tizenkettő, mert három ütőhangszer-játékos van a zenekarban, mindegyiknek van két keze, meg két lába, vagyis négy autódudát tudnak megszólaltatni.

KOMMENTÁTOR (női hang):

Kétségtelen: volt humora Ligeti György magyar zeneszerzőnek. Hogy azonban ez a humor olykor keserűen fekete és hátborzongató is tudott lenni, azt egyetlen operája bizonyítja, a *Grand Macabre*, vagyis pontosabban anti-antioperája, ahogyan ő maga nevezi. Komédia a világvégéről, ami tizenkét autódudával kezdődik, egy tönkrement világ bevezető fanfárja ez.

LIGETI:

Minden embernek ugyanazok az ösztönei: szomjúság, éhségérzet és szex, ezenkívül a hatalom szintén, és mindezek az ösztönök, többek között a hatalomvágy, a nemi vágy, a zabálás és italozás ebben az operában éppúgy felbukkannak, mint mindennapi életünkben, csak kissé kevésbé megszépítve. Ugyan, miért kozmetikáznánk magunkat?

(Rövid részlet az opera németországi ősbemutatójából, Staatsoper Hamburg, 1978)

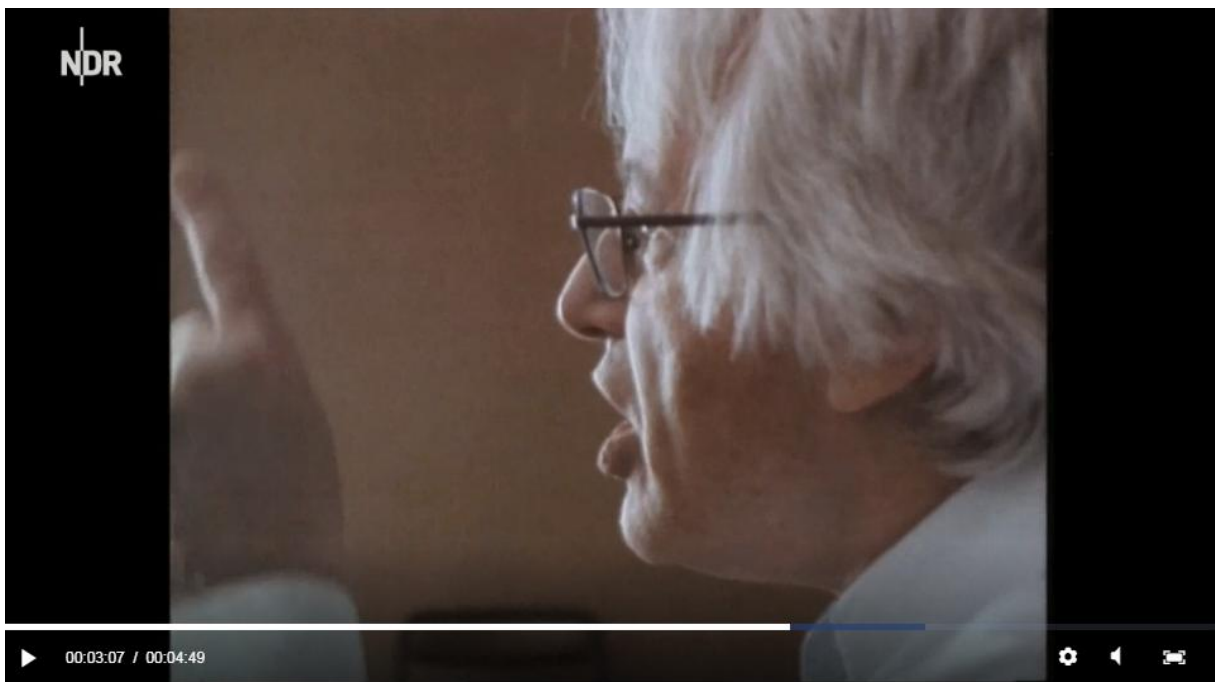
KOMMENTÁTOR:

A Nagy Kaszás története Michel de Ghelderode belga író 1934-ben keletkezett balladájára nyúlik vissza. Nekrotzar, azaz a Halál, illetve a „Grand Macabre”, felkeresi a

földet, a képzeletbeli Brueghellandot, hogy a frivol emberiségnek bejelentse a közelgő véget. Csakhogy a világvége elmarad. Nekrotzar ugyanis szintén átadja magát a földi élet gyönyöreinek, és egy féktelen szerelmi aktust követően a sárga földig leissza magát. És... végül ő az egyetlen, aki meghal. Zenei tekintetben Ligeti mindenféle trükköt vet be.

LIGETI:

Tárgyakat használok fel ebben a zenében. A tárgyak a zenében a zenetörténet, különösen az operatörténet. Nem igazi idézetek ezek, hanem célzások, elferdített, teljesen elidegenített maradékok – mintha a szemetesládából vettem volna ki őket –, vagyis nagyon sok operai gesztust, viselkedésmódot, vagy hogy úgy mondjam, zenei foszlányt dolgozok bele egy egészen más összefüggésbe. Az összefüggés teljesen új. Az anyag részben... nem régi, de elhasznált.

KOMMENTÁTOR:

Nyilvánvalóvá válik ez például Mescalina, az élvhajász, kielégítetlen némbor jelenetében, aki férjét Astradamorst, a csillagászt, megkorbácsolja. Itt mindjárt három zenei idézettel találkozunk, ezeket Ligeti egygyé olvasztja.

LIGETI:

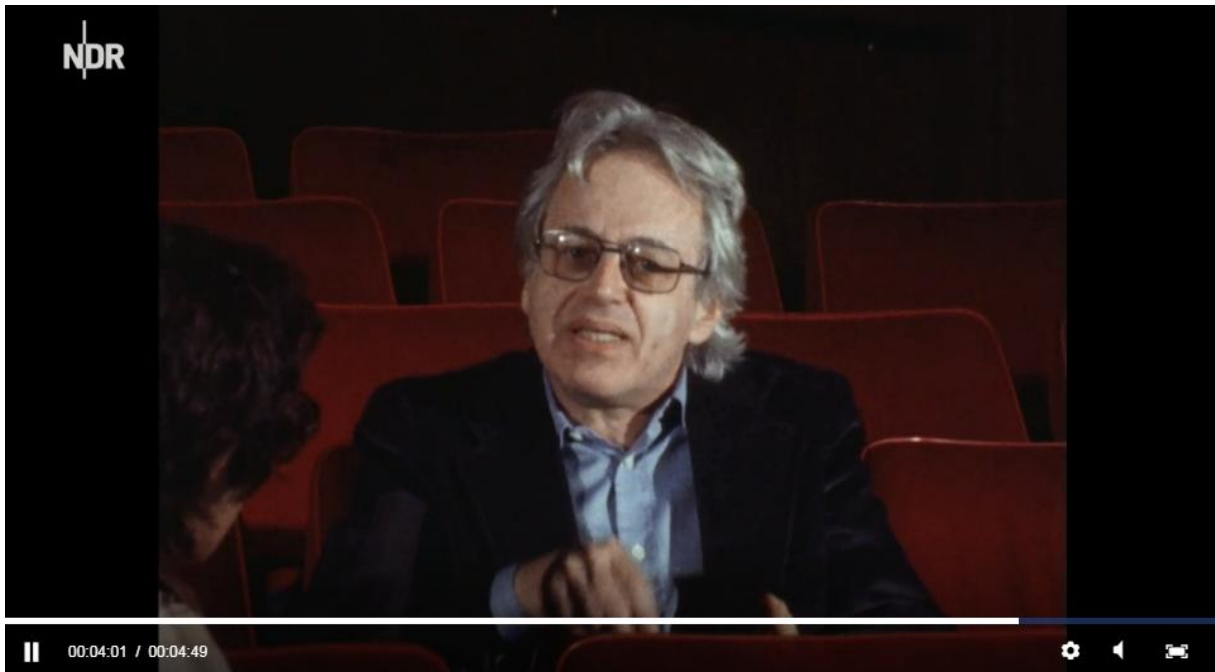
Egyszerre három idézet, amelyek mind teljesen deformálódtak, éspedig egy kromatikus galopp Lisztől... *(dúdolva bemutatja)*. *(Újra énekel)*... azaz Offenbach kánkánja magyaros, verbunkos befejezéssel, ezzel egyidejűleg azonban Schumanntól a *Der fröhliche Landmann (A vidám földműves)* tubán, teljesen eltorzítva *(előadja kétféleképpen)*... De aztán minden elrendeződik, Liszt Offenbachkal és Schumannal – nem igazi Liszt, ezek mind hamis idézetek.

KOMMENTÁTOR:

És a történet tanulsága? Ez Breughelland lakóinak sem világos, és a nézőben is maradnak kérdőjelek.

LIGETI:

Ez a zene nem mindenkié. Nem kötök kompromisszumokat. Azt teszem, amit akarok, és mindenkinek megengedem, hogy élvezze, vagy részt vegyen benne, ha ahhoz van kedve. Ellenben, amikor komponálok, nem gondolok a közönségre. Egyszerűen azt teszem, ami bennem magától jelentkezik, ebből akarok művészetet csinálni.

A filmet készítette: Yaltah Worlitsch
Vágó: Merlin Schrader
Szerkesztő: Angela Piront
©NDR 2019